

8. Сюр Н.В. Правова інтеграція України до Європейського Союзу: теоретико-правове дослідження : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. – К., 2006.
9. Мейх'ю А. Україна і європейська інтеграція: успіх також залежить від якісної координації // Дзеркало тижня. – № 11. – 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dt.ua/POLITICS/ukrayina_i_evropeyska_integratsiya_uspih_takozh_zalezhit_vid_yakis_noyi_koordinatsiyi-53224.html.
10. Птащенко Л.О. Реалізація адміністративної реформи в Україні на засадах гуманістичної демократії // Суспільна політика. – № – С. 70–74.
11. Криворучко Л.С. // Журнал «Бізнес». – № 40 (1027). – С. 19.
12. Хорошковський В. Європейська інтеграція України – це наш цивілізаційний вибір та інструментарій для здійснення внутрішніх реформ // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245096702&cat_id=244276429.
13. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу: указ Президента України від 11.06.1998 р. № 615/98 (станом на 09.10.12 р.) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/615/98>.
14. Криворучко Л.С. Актуальність вдосконалення системи забезпечення прав людини в Україні // Правничий вісник Університету «КРОК». – 2011. – № 8. – С. 4–10.
15. Теорія держави і права : підручник / за ред. О.В. Зайчук, Н.М. Оніщенко. – К., 2006.
16. Антонович М.М. Міжнародне публічне право. – К., 2003.
17. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
18. Орзіх М. Міжнародно-правові стандарти і права людини в Україні // Право України. – 1992. – № 4. – С. 9.
19. Генеральна Асамблея // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/ru/ga/>.
20. Петроє О. Міжнародні стандарти та механізми інституціоналізації європейського соціального діалогу в галузі державного управління / О. Петроє // Вісник Нац. акад. держ. управління при Президентіві України. – 2011. – № 1. – С. 233–243.
21. Бородін І.Л. Адміністративно-правові способи захисту прав та свобод людини і громадянина. – Херсон, 2003.

Надійшла до редакції 16.10.2012

О.О. Круглова

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 304.4

ФОРМУВАННЯ «АКТИВНОЇ» СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто призначення соціальної політики держави та визначено найбільш ефективний напрямок її формування - створення соціально-активного суспільства.

Ключові слова: *державна соціальна політика, «активна» соціальна політика, соціальна держава, людський капітал.*

В статье рассмотрено назначение социальной политики государства и определено наиболее эффективное направление ее формирования – создание социально-активного общества.

Ключевые слова: государственная социальная политика, «активная» социальная политика, социальное государство, людской капитал.

The article considers the setting of social policy of the state and certainly most effective direction of its forming is creation of socialactive society.

Keywords: public social policy, «active» social policy, social state, human capital.

Постановка проблеми. Основний Закон проголосив Україну правовою, демократичною та *соціальною державою* (ст. 1). Призначенням соціальної держави є створення для своїх громадян гідних умов життя, можливостей для самореалізації та гарантій соціальної захищеності на випадок ускладнення життєвих ситуацій (втрати працездатності, безробіття тощо). На сьогодні в Україні соціальна політика лише формується. Свідченням цього процесу є розробка та реалізація державних програм спрямованих на підтримку найбільш незахищених верст населення країни (дітей, пенсіонерів тощо). Однак враховуючи мінливість соціальних, економічних процесів в державі та відсутність відповідних результатів щодо забезпечення кожного громадянина належним рівнем життя, можна стверджувати, що цей процес не дійшов свого логічного завершення. Відповідно актуальним є постійний аналіз, перегляд та вдосконалення соціальної політики держави. Державна соціальна політика не повинна оминати увагою будь-які категорії населення своєї країни, прагнучи створення для всіх громадян належного рівня життя та соціального миру в суспільстві.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Серед сучасних науковців, що досліджували феномен соціальної держави слід назвати таких, як С. Алексєєв, В. Бех, Г. Браун, Г. Гетьман, І. Герасимова, Б. Гіллей, К. Горохова, Б. Дікон, С. Завадський, Ч. Лебо, М. Ніхаус, О. Лукашева, І. Осадча, О. Панкевич, Я. Пасько, Н. Пильгун, А. Сіленко, В. Співак, О. Скрипнюк, П. Стецюк, Л. Ярова, І. Яковюк, В. Якубенко, Ю. Шемшученко та ін.

Виклад основного матеріалу. Досвід розвинутих країн переконливо свідчить, що зародження і формування соціальної держави відбувається не спонтанно, а в результаті цілеспрямованої державної політики, запровадження соціальних реформ, розробки спеціальних державних програм, що з рештою призводить до створення ефективних інститутів соціальної держави [1, с. 31].

На формування соціальної держави неабиякий вплив здійснюють національні, етнічні, історичні ознаки суспільства країни, а також особливості культурного, духовного та навіть політичного життя.

Важливим є визначення місця соціальної політики в системі державних пріоритетів України, форми та методи її реалізації. На шляху до розбудови соціальної держави не зайвим буде використання відповідного досвіду розвинутих європейських країн, врахування їх проблем та досягнень.

В науці вже називалися наступні принципи побудови відносин між громадянами та державою спрямовані на розвиток належної соціальної

політики: принципи справедливості, солідарності та субсидіарності [1, с. 31-32]. Причому принцип справедливості слід розглядати як рівнозначність інтересів державної влади і конкретного громадянина, виробника і споживача, продавця і покупця, роботодавця і працівника тощо. Принцип солідарності означає цілеспрямоване об'єднання різних верств населення навколо основних визначених державою цінностей та цілей; допомога сильніших слабким, взаємна підтримка та взаємні обов'язки держави та громадянина один перед одним. Принцип субсидіарності проявляється в тому, що держава виконує лише ті завдання у сфері соціальної політики, які виявляються не під силу вразливій категорії осіб. Останній принцип сприяє подоланню споживацької психології та стимулює ініціативність та соціальну активність громадян.

Вже акцентувалася в літературі увага на стратегічному завданні, що стоїть перед соціальною політикою в сучасних умовах – «не подолання бідності, а сприяння механізмам висхідної соціальної мобільності й формування соціального ліфту для всіх груп населення. Відповідно соціальна політика України концентрується на двох полюсах вікової піраміди. Соціальні зобов'язання відносно літнього населення й стан пенсійної системи були й залишаються у фокусі соціально-політичної політики української держави. Останнім часом значно більше уваги приділяється демографічній групі, що перебуває на протилежному полюсі, проблемам дітей і дитинства. Тема інвестицій у дітей набуває великої політичної ваги... у найбільш уразливому становищі виявляється населення середніх (працевдатних) вікових груп... Саме населення середнього віку залишається на узбіччі соціально-економічної політики» [2, с. 677-678]. Отже, не слід оминати увагою працевдатне населення, яке в останні роки у зв'язку з економічною кризою збідніло, значна його частина втратила роботу, а відтак унеможливорюється процес забезпечення за їх рахунок дітей та людей похилого віку.

Якщо звернутися за досвідом побудови соціальної держави до розвинутих країн Західної Європи, то з'ясуємо, що єдиної європейської соціальної моделі немає. За останні роки в ОБСЄ спеціалісти виділяють ряд режимів благополуччя – моделей, які розрізняються за об'ємом тих або інших пільг і обґрунтуванню права на їх отримання, по фінансуванню та організації: англосаксонська – ліберальна; північна – універсальізуюча, соціалістична; континентально-європейська – корпоративна; середньо морська – корпоративна, заснована на традиціях (велике значення сім'ї). Формування сучасної соціальної політики в промислово розвинутих країнах проходило з початку 60-х років ХХ століття. Це пов'язано з високою динамікою перетворень економічного та громадського устрою, які проходили під впливом науково-технічної революції і змінами змісту праці [3, с. 51].

Російський науковець І. Герасимова принципами ефективною соціальної політики називає: профілактика негативних стійких соціальних тенденцій та подій, що вже відбулися; соціальне інвестування, що за-

безпечує скорочення чисельності нужденних; ініціювання й розвиток механізмів самоорганізації, самозабезпечення громадян (інтерактивність) [4, с. 9].

Останнім часом найбільшої популярності серед напрямків соціальної політики розвинутих держав є орієнтація на створення людського капіталу, а саме на направлення частини державного капіталу на заохочення народжуваності та охорону здоров'я населення, підготовку кваліфікованих професійних кадрів, виховування людей, особливо молоді, орієнтованих та здатних на самостійне забезпечення належного рівня власного життя та формування відповідальності за власний вибір тощо.

Поняття «людський капітал» уперше було сформульовано в «Політичній арифметиці» В. Петі. Пізніше воно знайшло своє відображення в працях «Дослідження про природу й причини багатства народів» А. Сміта, «Принципи політичної економії» А. Маршалла та наукових роботах інших вчених. У 1950-60-х роках, завдяки дослідженням американського економіста Т.Шульца, була сформована теорія людського капіталу, як один з самостійних розділів економічного аналізу. Базова теоретична модель була розроблена й викладена Г. Беккером у книзі «Людський капітал», яка була визнана класикою сучасної економічної науки і була стала основою подальших наукових розробок у цьому напрямку [2, с. 674-675].

Теорія людського капіталу формується на припущенні існування безпосереднього зв'язку між інвестиціями в людський капітал і продуктивністю праці, а значить і ефективністю виробництва. Збільшення людського капіталу відповідно повинне сприяти зростанню економіки. Одночасно з підвищенням продуктивності праці повинне відбуватися збільшення доходів працівника, що у свою чергу, стимулює його робити нові інвестиції в здоров'я та професійний розвиток з метою поповнення запасу знань, навичок і мотивацій, щоб згодом його знову ефективно застосовувати. За визначенням Г. Беккера, людський капітал як раз і становлять сукупність природжених здатностей і придбаних знань, навичок і мотивацій [5, с. 4-12].

Створення концепції людського капіталу відбувалося за рахунок розширення трактування поняття «інвестицій у людину», яке було раніше запропоноване вченими-економістами Т. Шульцем і Г. Беккером. На сьогодні в дане поняття включаються не тільки витрати на підготовку кадрів, а й інші витрати на відтворення робочої сили. Згідно розрахунків Всесвітнього Банку, до таких витрат відносять значну частину споживчих витрат, тобто витрати на харчування, одяг, житло, охорону здоров'я, культуру. Причому витрати на ці цілі несе в певних випадках і держава. Відповідно до розрахунків, зроблених Всесвітнім Банком з метою оцінки основних складових національного багатства – людського капіталу, природного капіталу й відтвореного капіталу – людський капітал становить у цій структурі від 70 до 76 % у Західній Європі [6, с.52]. При визначенні орієнтирів для формування соціальної політики Украї-

ни, як держави, що прагне до європейської інтеграції, важливим буде врахування даної концепції.

Прагнучи скоротити соціальні витрати або хоча б не допустити їхнього подальшого зростання, уряди європейських країн вважають пріоритетною метою надання таких соціальних благ, як охорона здоров'я та освіта. Саме тому державні інвестиції на охорону здоров'я та освіту у ВВП в усіх цих країнах набагато перевищують витрати на оборону [7, с. 33].

Останніми часом в науці часто вживаються терміни «активна» та «пасивна» соціальна політика. Загальний підхід до визначення «активної» соціальної політики полягає у тому, що держава орієнтована перш за все на спонукання своїх громадян до навчання, працевлаштування, саморозвитку та виховання самостійних, упевнених у собі, активних осіб. «Пасивна» соціальна політика держави пріоритетним своїм напрямком обирає підтримання за рахунок соціальних пільг, гарантій та допомоги тих громадян, які не здатні забезпечити собі належний рівень життя самостійно. Фактично держава фінансує громадян які займають пасивну позицію щодо самостійного забезпечення власного життя.

У країнах Європейського Союзу і Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) соціально-активне суспільство вважається кращим і практично єдиним засобом боротьби з бідністю. Під впливом рекомендацій ОЕСР 1994 року і Європейської Комісії 1997 року, заклик до зміни – від пасивного підходу до активного щодо зайнятості в межах соціальних систем – став дуже популярним [2, с. 676].

Досвід економічно розвинутих країн свідчить про ефективність обрання активного напрямку соціальної політики. Держава повинна створити умови для розвитку, навчання, охорони здоров'я навіть тих громадян, які мають певні вади, розлади здоров'я, опинилися в складних життєвих ситуаціях тощо. Кращим для таких людей є створення умов які сприяють виходу із скрутного соціального становища самостійно, в результаті власних зусиль. Врешті решт це формує високий рівень самоповаги, вдовolenня таких осіб і позбавляє державу необхідності постійно фінансувати таких громадян. Отримання ж соціальної допомоги і існування за її рахунок представниками таких верств населення, поперше, сприяє їх бездіяльності та пасивності, а по-друге, знижує самоповагу, впевненість у власних силах та принижує честь таких громадян.

Створення та реалізація спеціальних державних програм, які б формували соціально-активне суспільство, найбільш цивілізований та ефективний шлях до вирішення соціальних проблем суспільства, який набув підтвердження у досвіді розвинутих країн. Правильний напрямок обраний при здійсненні соціальної політики України має на сьогодні актуальне значення оскільки держава перебуває у складних умовах виходу з економічної кризи останніх років.

Слід звернути увагу й на те, що є недостатнім спрямування зусиль держави на свій економічний ріст, оскільки останній не гарантує підвищення рівня життя населення країни. Соціальні проблеми будуть вирішуватися,

якщо результати економічного росту будуть спрямовуватися на формування людського капіталу та здійснення активної соціальної політики.

Висновок. Таким чином при формуванні та здійсненні соціальної політики в нашій державі важливим є правильне визначення пріоритетів, орієнтація на досвід розвинутих європейських країн та врахування особливостей національної свідомості. Україна як соціальна держава має орієнтуватися на створення соціально-активного суспільства та формування людського капіталу

Бібліографічні посилання

1. Пильгун Н.В. Проблеми формування соціальної держави в Україні // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 52. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2011. – С.30-35.
2. Ярова Л.В. Створення людського капіталу як пріоритет сучасної соціальної політики // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 49. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2010. – С. 674-680.
3. Данич О.Ф. Сучасні підходи до побудови моделі соціальної держави. // Часопис Київського університету права. – 2011. - № 3. – С. 51-54.
4. Герасимова И.Н. Тенденции развития социальной сферы и качества жизни населения в современной экономической системе: Автореф. дис... канд. экон. наук.- Чебоксары, 2008. – С.9.
5. Безтелесна Л. Людський розвиток: підходи до трактування суті та умов його забезпечення // Економіка України. – 2009. - № 7. – С.4-12.
6. Социальные источники экономического развития / Отв. ред. Ф.Э. Бурджалов. – М.: ИМЭМО РАН, 2005. – С.52.
7. Осадчая И. Постиндустриальная экономика: меняется ли роль государства // Мировая экономика и международные отношения. – 2009. - № 5. – С.33.

Надійшла до редакції 12.12.2012

О.М. Куракін

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340.132

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ НАПРЯМКІВ КОНТРОЛЬНОЇ ТА ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Зроблено спробу на підставі аналізу існуючих наукових підходів до визначення терміна «функція» сформулювати дефініцію «функція контрольного процесу» та співставити її з правоохоронною функцією органів держави.

Ключові слова: функція, процес, правоохоронні органи.

Сделана попытка на основании анализа существующих научных подходов к определению термина «функция» сформулировать дефиницию «функция контрольного процесса» и сопоставить ее с правоохранительной функцией органов государства.

Ключевые слова: функция, процесс, правоохранительные органы.

Within this article, the author makes again on the basis of the analysis of